

Harriet Sundström m.fl.

Masterstudier i diakoni – erfarenheter och framåtblickar

För kunskapsutvecklingen i diakonalt arbete utgör diakoners vidareutbildning en viktig del. Under de senaste åren har intresset ökat. Denna artikel för samman röster, erfarenheter och visioner från samtal som förts i samband med de samlingar rörande kunskapsutveckling som tidigare presenterats i Svensk Kyrkotidning diakoninumner.¹

I dag är diakoner välutbildade och har studerat minst fyra år på eftergymnasial nivå. Därmed finns det möjlighet att avlägga en masterexamen motsvarande två års högre studier på universitet eller högskola på lärosäten runt om i Sverige och utomlands.² Denna utbildning på avancerad nivå ges i socialt arbete, vårdvetenskap m.fl. inriktningar. Vid Ersta Sköndal Bräcke högskola ges ett profilerat masterprogram i socialt arbete med inriktning mot verksamhetsanalys och -utveckling i civilsamhället.

Numera finns även en masterutbildning i diakonivetenskap vid Uppsala universitet. Teologiska fakulteten har öppnat en möjlighet att bedriva masterstudier och skriva uppsats i diakonivetenskap inom ämnet Kyrko- och missionsstudier (avancerad nivå). Detta är möjligt även för personer med kandidatexamen inom lärarprogrammet samt humanistiska och samhällsvetenskapliga utbildningar. Här kan diakoner platsa även om man inte är teolog i grunden. Harriet Sundström, diakon i Uppsala, har skrivit sin masteruppsats i diakonivetenskap i Uppsala och ser att olikheterna i diakoners utbildningsbakgrund är en tillgång: De som har mer kunskap i t.ex. socialt arbete behöver kanske komplettera med något teologiskt eller tvärtom. I seminarierna kan det ske ett kunskapsutbyte och möjlighet att få sitt ämne belyst ur olika infallsvinklar. Man är inte bunden till att läsa alla kurser i Uppsala. En masterstudent har till exempel läst en delkurs vid Socialhögskolan i Lund.

Några andra diakoner har valt möjligheten att läsa i Oslo. På det som förr hette Diakonhjemmet, numera VID högskole, kan man läsa en master i diakoni. Den introducerades för svenska studenter genom ett samarbete med Ersta Sköndal högskola. Här beskriver Eva-Mari Karlsson Kempf, diakon i Visby, sina erfarenheter av det norska Masterprogrammet. Det innebar att åka till Oslo två eller tre gånger per termin och vara där någon extra dag för att hinna läsa och skriva.

När jag arbetade hann jag varken, tänka, läsa eller skriva särskilt mycket på utbildningen utan fokuserade de veckor det var Oslovecka. Tack vare en generös arbetsgivare som betalade resa och boende och att jag fick vara i Oslo på arbetstid så fungerade det bra. Under uppsatsskrivandet fanns tid för handledning under de veckorna. Vi hade även handledning per e-post.

Vi var studenter från både Norge, Danmark och Sverige vilket en del föreläsare använde för att ge vidgade perspektiv på hur diakoni kan utformas i kyrkan och i samarbete med det övriga samhället. Jag imponerades över hur mycket nyskriven litteratur vi hade under kurserna och upplevde att jag fick både en förljupning och nyorientering då diakonin och diakonsynen hela tiden utvecklades. Den ordning jag läste kurserna i utformades efter vad jag läst tidigare (magister i diakonivetenskap i Uppsala). Jag rekommenderar att ha en svensk pluggarkompis för att kunna samtala om olikheter i utbildningssystemet, språkförbistringar och för att peppa varandra. Det kan vara en stor del i att jag är mycket nöjd med utbildningen.

Vad fokuserar masteruppsatserna på?

Under senare år har det skrivits masteruppsatser om etik, innovationer och församlingars motiv inom det församlingsdiakonala arbetet. I en studie intervjuas människor som sökt hjälp från församlingar. Tidigare uppsatser har bland annat undersökt asyl- och flyktingverksamheter, öppna verksamheter för människor med sociala svårigheter, pilgrimsvandring, utvecklingen av det diakonala arbetet i en församling, kvalitetsmätning och diakoners yrkesidentitet (se www.diakoni.nu/uppsatser).

Harriet Sundström pekar på andra ämnen inom den diakonala praktiken som behöver belysas, såsom

- Att arbeta med integration, kommunala samarbetsparter och kyrkans bidrag.
- Kontakt med utsatta barn, hur kan kyrkan ge adekvat stöd?
- Diakonalt ledarskap - innebörd, möjligheter och utmaningar.
- Att fördela gåvor/ bidrag - etiska synpunkter, bedömningar av de sökande.
- Vad kännetecknar en öppen verksamhet?

Harriet Sundström konstaterar att det förvisso finns endast 1100 diakoner i Sverige. Om 10 procent av dessa fick goda möjligheter att studera (kanske på deltid och distans med bibehållen lön) skulle vi inom några år ha 100 vetenskapliga uppsatser i relevanta ämnen för diakoni. Vilken tillgång både för SKUI:s studenter och inte minst för församlingarna! Vill »»

man vara mer blygsam kanske varje stift kunde inrätta två utbildningsstipendier vardera, då skulle vi snart ha 26 uppsatser i relevanta ämnen.

Det som framför allt behövs är ett eller flera lärosäten med examinationsrätt i diakonivetenskap, som kan hålla samman utbildningen, föreläsa, ge handledning, ordna en levande seminariemiljö där man kan träffas både IRL och via nätet.

Rekryteringsperspektivet

Att vidareutveckla och tydliggöra möjligheten för master- och magisterstudier inom diakoni tror Christina Ohlsson, diakon i Spånga-Kista, är viktigt för framtiden utifrån ett rekryteringsperspektiv. Både svårigheten att rekrytera och det faktum att många diakoner idag väljer att gå tillbaka till tidigare yrken inom vård och socialt arbete, går i många fall att koppla till bristande möjligheter till fördjupning- och vidareutveckling/karriär. Det faktum att forskning i så stor utsträckning saknas bidrar till att diakonalt arbete i mångt och mycket är ett undanskymt yrkesfält som få har insyn i. Diakonivetenskaplig forskning har ju koppling till andra discipliner och om fler fick möjlighet att forska så skulle kunskapen om diakoni lättare kunna spridas till fler.

Det talas inte sällan om att diakoner ofta har en kompetens som är högre än vad församlingarna förväntar och kanske t.o.m. önskar om vi ser till vilka arbetsuppgifter som förväntas genomföras. På vilket sätt kan diakoniforskning bidra till att förväntningarna förändras för att passa ihop med den kompetens som finns? Att utveckla nya befattningar är en möjlig väg att gå.

Harriet Sundström pekar på att det finns få arbetsledande befattningar för diakoner i Svenska kyrkan. Diakoner (som till övervägande del är kvinnor) har små möjligheter att göra karriär och få ett större mandat som ledare i församlingen. Fördjupande studier kunde kanske leda till nya befattningar inom församlingarna. Exempelvis kunde en master- eller magisterexamen bli ett krav

för diakoner för att få arbetsledande befattningar på församlings- och stiftsnivå.

Finansieringsfrågan

Med en grundutbildning motsvarande minst en kandidatexamen från högskola eller universitet samt en diakonutbildning från Svenska kyrkans utbildningsinstitut är utbildningsvägen lång. Finansieringsmässigt är det troligtvis få diakoner som har två år tillgodo på de totalt sex åren som man är berättigad till studielån för studier på eftergymnasial nivå från CSN. Detta begränsar möjligheterna, skriver Elinn Leo Sandberg, diakon i Lund och masterstudent vid Socialhögskolan. Utan en inbyggd masterexamen för diakoner, som i Norge, förbereds inte professionen för forskarstudier, och de diakoner som vill forska får inte möjligheten till det. Här bör kyrkan vara en del av lösningen kring finansiering för fortsatta studier! Inte

Sandberg blev beviljad tre terminers stipendium för studier på mastersnivå i socialt arbete. Ansökningsförfarandet skedde till stiftet och efter kontakt och positiv respons slöts ett avtal mellan arbetsgivaren och stiftelsen. Det genomtänkta avtalet som gällde för samtliga som beviljades studier, hade många fördelar. Stiftelsen betalade arbetsgivaren den överenskomna lönekostnaden retroaktivt. Som studerande fortsätter man att vara anställd i församlingen, med en del av lön och arbetar därmed in en sjukpenninggrundande inkomst och pension under studieledigheten. Kontakten mellan stiftet och student innebar även större kännedom om varandra och möjlighet för studierna att kom fler till del. Det kan innebära att möjlighet ges att föreläsa och att kunna delge de kunskaper och erfarenheter studierna ger.

Med inspiration från Lunds stift finns det mycket samtliga stift skulle

”Med inspiration från Lunds stift finns det mycket samtliga stift skulle kunna bidra med”

enbart för att stödja intresserade diakoner, utan även för utvecklingen av det diakonala arbetet och med respekt för alla utsatta människor som möter en diakon och litar på att hen bygger sin praktik på forskning och beprövad erfarenhet, likt alla andra akademiska professioner.

I Lunds stift finns ett inspirerande exempel på hur den diakonala utvecklingen främjats genom stipendium för masterstudier i relevant ämne. Under ett par års tid gjordes en satsning för församlingsanställda med möjlighet att ansöka om stipendium för masterstudier. Syftet var att möjliggöra för fler församlingsanställda att fördjupa sig i kyrkans grundläggande uppgifter och sedermera om möjligt forska. Finansieringen kom från en stiftelse som Lunds stift förvaltar. Anställda inom samtliga fyra profiltutbildningar gavs möjlighet att ansöka. Elinn Leo

kunna bidra med om de öppnade upp för att främja diakonal utveckling genom att möjliggöra studiefinansiering för diakoner. Givetvis skulle även sådana kunna förmedlas från nationell nivå ut till stiftet.

Alternativa bildningsvägar

LenaMari Öfjäll, diakon i Umeå, lyfter fram dem som inte riktigt har orken eller ekonomi att satsa på en magister- eller masterutbildning men som ändå vill läsa mer kvalificerad litteratur och därmed få påfyllnad, reflektera och debattera. Kan nätverk vara en bra form rent organisatoriskt? Kanske är det i vissa stift bara några få diakoner som på detta sätt vill utveckla sin yrkeskunskap? Då behöver vi ha ett forum som täcker hela Sverige eller åtminstone några stift som bildar en enhet. Detta skulle också kunna hjälpa till att sprida »

kunskaper och erfarenheter mellan stiftet. Skulle webportalen diakoni nu kunna vara detta forum?

Om man i början av varje termin beskrev vilket ämne man vill göra en djupdykning i, så kanske det funnes en diakon i Umeå och en i Linköping som vill utforska samma sak. Då skulle dessa två själva bestämma vilken litteratur man väljer att fokusera på, sedan över videolänk träffas ex. 1 g/mån och gå igenom litteraturen och arbetet utmynnar i en längre artikel till exempelvis *Svensk Kyrkotidning*. Med ett mål med studierna minskar man risken att det hela rinner ut i sanden.

Blir det flera olika smågrupper som läser och diskuterar kanske man kunde tänka sig att i slutet av varje termin ha en dag i ex Stockholm/Uppsala där man träffas och redovisar vad

man både kommit fram till och skrivit samt få feedback på detta. Lite som ett seminarium, kanske även med forskare från universitetet eller från nationella nivån som kan ge feedback på form och språk.

HARRIET SUNDSTRÖM

Diakon i Uppsala domkyrkoförsamling

ELINN LEO SANDBERG

Diakon i Lunds Helgeand

EVA-MARI KARLSSON KEMPI

Diakon i Visby domkyrkoförsamling

LENAMARI ÖFJÄLL

Diakon i Ålidhems församling

CHRISTINA OHLSSON

Diakon i Spånga-Kista församling

STIG LINDE

Redaktör för *Svensk Kyrkotidning*

diakoninumner

Noter

1) Se Bodin m.fl. i *Svensk Kyrkotidning* nr 3 2019; Lindström m.fl. i *Svensk Kyrkotidning* nr 9 2018; Edgardh nr 3 2018.

2) Magisterexamen innebär ett års studier.

Ny asylkommission bildad

Tisdagen den 18 juni presenterades Asylkommissionen vid en pressträff i Stockholm. Svenska kyrkan är en av de medlemmar som ingår i kommissionen.

Kommissionen har bildats för att granska vad som hänt i asylhanteringen för de flyktingar som anlände till Sverige åren 2015 - 2017. Initiativtagare är professorn i välfärdsrätt vid Linköping universitet, Anna Lundberg och Sanna Vestin, tidigare ordförande i Flyktinggruppernas Riksråd, FARR. Medlemmar i kommissionen är personer med egen erfarenhet av att söka asyl i Sverige, sakkunniga forskare, jurister och andra professioner, medarbetare i flyktingorganisationer, människorättsorganisationer och kyrkor. Svenska kyrkan ingår i kommissionen genom Anna Karlgren, sakkunnig i migration vid kyrkokansliet i Uppsala.

- Vi som verkar i Svenska kyrkan möter dagligen människor som sökt asyl och vi har en uppgift att bära deras röster. Asylkommissionen är ett sätt att mer systematiskt belysa och lyfta de konsekvenser som den tillfälliga lagstiftningen fått för dessa enskilda människor, berättar Anna Karlgren.

Ett antal lagändringar och förskjutningar av praxis för bedömning av flyktingärenden har ägt rum sedan den så kallade flyktingkrisen 2015. Rapporter kommer oavbrutet och förvirringen ökar kring regeländringar och hantering som tycks sakna juridiskt eller vetenskapligt stöd såsom skönsmässiga åldersbedömningar, orimliga beviskrav för de asylsökande, hjärtslitande familjesplittring och konstaterade felaktigheter som inte korrigeras.

Kritiken kommer kraftfullt från människorättsorganisationer, kyrkorna och inte minst de tusentals samhällsmedborgare som trätt in som stöd och på nära håll kunnat bevittna de förändrade villkoren för människor som söker skydd i Sverige och Europa. Från regeringens sida tillbakavisas kritiken och nya lagar fortsätter stiftas utan konsekvensanalys och utan att effekterna av de tidigare har summerats.

Sverige har skrivit under Genèvekonventionen från 1951, Europarådets konvention för de mänskliga rättigheterna och Barnkonventionen samt träffat flera andra internationella överenskommelser kring hur människor som befinner sig på flykt ska behandlas. Genom kommissionen vill man summera vad som hänt och granska hur Sveriges lagstiftning och tillämpning lever upp till de internationella konventionerna.

Källa: <https://internwww.svenskakyrkan.se>